

JPK
ZDRUŽENIE

Misia v pluralitnej spoločnosti

Teologická konferencia ECAV 2003
26. -28. 8. 2003, EBF Bratislava

Úvod

Niet nepodmienených privilégii

Každá spoločnosť – väčšia či menšia – musí racionalizovať svoje postupy a zároveň aj upravovať tak, aby vyhovovali novej situácii. Tieto racionalizácie a úpravy vytvárajú priestor na prehodnocovanie a obnovu¹ života jednotlivca i duchovného zboru. To je zmyslom aj teologických konferencií a diskusií na rôzne témy v rámci cirkvi. Ak by bolo všetko natrvalo jasné a platné, nemáme tu prečo sedieť. Tento proces hľadania nových odpovedí so starým textom Biblie môžeme nazvať aj reinterpretáciou. Je ňou proces, keď sa do nového kontextu pokúšame interpretovať staré biblické texty. Je to istým spôsobom nanovo preformulovaný starý reformačný princíp *semper reformanda*. Naše ponímanie základných vecí v živote – myslíme tým čas, priestor, moc, krásu, aktivitu, spoločenstvo, poznanie – toto naše ponímanie je hlboko poznamenané a ovplyvnené importom a pôžičkami kultúrnych výrazov a významov z nášho kultúrneho prostredia. Je preto potrebné, aby cirkev neustále nanovo interpretovala – v nových kontextoch – základy svojej viery. Ak toto nebude robiť, nemá nárok na budúcnosť.² Nielen pre cirkev platí, že **niet večných a ničím nepodmienených privilégii**.

Niektorí kresťania podľahli presvedčeniu, že cirkev má večné privilégium na svoju existenciu, v podstate nezávislú od nej samej. Toto presvedčenie je založené na chybnom výklade Mt 16;18: *...na tej skale postavím cirkev a pekelné brány ju nepremôžu*. To je pravda v tom zmysle, že vonkajšie tlaky a vonkajšie nepriateľstvá cirkiev nepremôžu. Ale podobenstvo o soli a o svetle – Mt 5;13nn – nám jasne hovorí, že ak soľ, cirkev, kresťan, stratí svoju slasť, tak sa vyhodí. Podobne nám hovorí aj Ján 15,6: *Ak niekto nezostáva vo mne, vyhodia ho von ako ratolesť a uschne. Potom ich pozbierajú, hodia do ohňa, a tak zhoria*. Príklad kolektívneho zavrnutia máme v Zjavení: Zj 2;5: *ináč prídem za tebou, pohnem tvoj svietnik z jeho miesta...* Skutočne je tomu tak, že dnes už nejestvuje ani jeden z tých zborov, ktorým bolo určené Zjavenie. Preto privilégium budúcnosti má len kresťanstvo či cirkev, ktorá je verná a poslušná svojmu povereniu.²

Cirkev teda v novom kontexte musí vždy nanovo premyslieť zmysel svojej existencie, povedané presnejšie – musí premyslieť svoju misiu, svoje poslanie.

V spoločnosti, ktorá od dôb reformácie prešla radikálnymi zmenami, je potrebné, aby cirkev hľadala odpovede na otázky dneška. V tom sú nám príkladom práve reformátori, ktorí na výzvy ich doby reagovali s plným osobným nasadením. Symbolické knihy nedávajú odpoveď na otázku Coca-coly či internetu. Ale to sa očakáva práve od nás, ak máme naplniť našu misiu.

¹ Július Filo ml.: Horizonty obnovy cirkvi, Tranoscius 2001, str. 175 nasl.

² L. Fazekáš: Charizma a inštitúcia, ZEC & Trian 2000, B. Bystrica

1. Misia cirkvi - Missio Dei – stručné teologické zdôvodnenie misie.

Misia je latinský pojem, ktorý požíva nielen kresťanstvo, ale aj iné náboženské systémy. Ako väčšina pojmov, ktoré používame, aj tento prešiel istým dejinným vývojom v rámci kresťanstva. Všeobecný kresťanský význam pochádza napr. z J 20, 21: „Ako mňa poslal Otec, i ja posielam vás.“

Pôvodne sa misia chápa ako koncept aktivít, ktoré kresťania konajú smerom k pohanom, aby sa stali kresťanmi. Keďže európsky kontext bol kresťanský, pojem misia sa užíval spravidla smerom k popísaniu aktivít cirkvi v iných regiónoch sveta. Vplyvom globalizácie a straty jedinečnosti kresťanstva v Európe sa pojem misia používa v širšom zmysle na aktivity smerujúce mimo členov a spriaznenecov cirkvi aj v pôvodne kresťanskej kultúre. Misia je v porovnaní s pojmom evanjelizácia (euaggelizomai – zvestovať, hlásať – napr. Lk 4,18) v našom prostredí užším pojmom a chápe sa pod ním spravidla viac verbálna zvestovateľská činnosť. Evanjelizácia sa môže konať aj pre ľudí, ktorým je cirkevná kultúra blízka, ale nie sú uvedomelí kresťania. Pod misiou sa rozumie nielen explicitné zvestovanie, ale aj iné širšie aktivity kresťanov.

Latinský výraz „Missio Dei“ pochádza z katolíckej dogmatiky a vyjadruje poslanie v rámci Trojice. Protestantizmus ho prebral v r. 1952 na svetovej misijnej konferencii vo Willingen³, pretože kresťanská misia je zdôvodnená Božou trojjedinosťou. V NZ je poslanie učeníkov Ježišom zdôvodnené ako pokračovanie poslania, ktoré On sám obdržal od svojho Otca (napr. Mt 10,40; Mk 9,37; Lk 10,16; J 3,17; Iz 48, 16). Je tiež pokračovaním zoslania Sv. Ducha J 14,26; 15,26. Boh Otec posielal svojho Syna a svojho Ducha ako prvých misionárov. Kresťanská cirkev je pokračovaním tohto božieho sebazjavovacieho procesu. Misia preto nie je v prvom rade vecou poslušnosti, ale účasťou na procese Božieho konania a zjavovania sa v dejinách ľudstva s eschatologickým výhľadom ustanovenia Kristovho kráľovstva.

Tu je zvlášť dôležité uviesť si, že v iných aktivitách, ktoré kresťanská cirkev koná, **nie je jedinečná**. Aktivity sociálne, diakonické, vzdelávacie, kultúrne, spoločenské a pod. sú oblasťami aktivít, ktoré vykonávajú okrem kresťanských cirkví aj iné subjekty. Buď štát, nekresťanské humanitné organizácie, alebo iné spoločenské inštitúcie. Motívy týchto subjektov sú spravidla tiež prítlačivé a pekné. Niekedy môže aj kvalita poskytnutých služieb inými organizáciami predčiť kvalitu poskytovanú kresťanskými združeniami. Jedinečnosť kresťanskej misie je len vo zvestovaní Slova, vo vysluhovaní sviatosti a koinónii. Všetky ostatné aktivity cirkvi môžu byť vykonávané aj inými subjektami, ktoré nemusia byť kresťansky orientované a môžu byť pre cirkev výzvou či konkurenciou najmä v kvalite.

Misia má aj ekleziologický rozmer. Nedá sa hovoriť o cirkvi bez misie. Odpoveď na otázku *čo je cirkev a načo je tu* je daná: naplňať svoje poslanie = misiu. Ekleziologické rozmary cirkvi ako závdavku Božieho kráľovstva dobre vystihujú rímskokatolícke dokumenty venované misií, najmä encyklika Jána Pavla II. Redemptoris missio z 7. 12. 1990, čl. 23: „posledným zmyslom poslania je dať (ľuďom) účasť na spoločensve, ktoré jestvuje medzi Otcom a Synom a vytvára ho Duch Svätý“. V konštitúcii Lumen gentium bol trojičný charakter misie – poslania cirkvi – vo vzťahu k jej konečnému cieľu formulovaný v čl. 17: „A tak Cirkev sa modlí a pracuje, aby celý svet vo svojej plnosti sa stal ľudom Božím, Telom Pánovým a chrámom Ducha Svätého a aby sa v Kristovi, ktorý je hlavou všetkých, vzdávala Stvoriteľovi a Otcovi vesmíru všetka chvála a sláva“.

³ Georg Vicedom, Missio Dei, Chr. Kaiser: Munchen, 1958

2. Niektoré intelektuálne otázky súvisiace so súčasnou kresťanskou misiou

a. Pluralitná situácia

Pluralita v ponímaní tejto prednášky je tá dimenzia kontextu kresťanstva, ktorá nám popisuje existenciu iných náboženských, etických a sociálnych alternatív okrem kresťanstva v interpretácii tradičných skupín – cirkví. Znamená to, že v spoločnosti zároveň existujú a na trhu ideí sa ku kresťanstvu ponúkajú rôzne alternatívy. Tieto môžu byť kresťanstvu alebo evanjelickej cirkvi viac či menej vzdialené, viac alebo menej konkurenčné. Pritom je dôležité si uvedomiť, že niektoré nekresťanské alternatívy ani nemusia byť konkurenčné v zmysle nároku na vyslovené zrieknutie sa kresťanstva. Koncepty New Age môžu a vlastne aj koexistujú spolu s kresťanstvom bez potreby radikálneho vystúpenia či oddelenia sa ich nositeľov od kresťanstva.

Je preto potrebné serióznou argumentáciou zdôvodňovať základnú oprávnenosť kresťanstva na misiu, základné zdôvodnenie, prečo je kresťanstvo aktívne a oslovuje so svojou zvesťou ľudí, ktorí ešte kresťanmi nie sú. Morálna oprávnenosť tejto činnosti cirkvi je spochybnená najmä pluralistickou koncepciou náboženstiev. V rámci tejto koncepcie sú v podstate všetky hlavné svetové náboženstvá (azda okrem primitívnych a okrajových deštruktívnych skupín) rovnaké čo do hodnoty. Preto misia ktoréhokoľvek z nich nie je morálne oprávnená.

Otázka **náboženského pluralizmu** je prvou otázkou, ktorá kardinálne ovplyvňuje motív cirkvi či jednotlivých kresťanov konať aktivity smerom k nekresťanom. Ak totiž kresťanstvo je len jednou z ciest, po ktorých ideme spolu s inými náboženstvami na ten istý vrch spasenia, potom nemá veľký zmysel namáhať sa s kresťanskou misiou. Ak je totiž pravdou koncept náboženského pluralizmu, tak kresťanstvo má konať len aktivity určené pre súčasných členov a nezameriavať sa na aktivity určené pre členov potenciálnych.

b. Epistemologický pluralizmus

Koncept pravdy a vnímania pravdy je jedným zo zásadných východiskových otázok kresťanskej misie. Ak sa totiž cirkev snaží získať nových členov bez vedomia svojej singularnej koncepcie náboženskej pravdy, jej misijná aktivita sa v takomto prípade stáva len náboženským obchodom, kde sa na náboženskom trhu ponúka viacero ľudských náboženských produktov. Je teda len otázkou vhodného cirkevného marketingu, ako svoj náboženský produkt čo najlepšie predať čo najviac záujemcom, ktorí potom budú svojimi príspevkami udržiavať v chode cirkevný náboženský obchodovaný ECAV či CB alebo BJB, rímska cirkev, atď. A kupec, zákazník náboženského produktu, si vyberá podľa kritérií vlastného uspokojenia. Tak ako je odkázaný na potravu, je odkázaný aj na niektorý náboženský systém, lebo človek je Homo religiosus. Náboženosť explicitná či implicitná je antropologickou konštantou. Z ponuky náboženského trhu si potom zákazník vyberá ten, ktorý mu najviac vyhovuje alebo tie, ktoré spolu najviac uspokojia jeho potreby. Náborom zvaným misia získavame buď verných prívržencov značky či klubu, alebo len príležitostných zákazníkov na uspokojenie svedomia. Tak získame všetky stupne náboženskej či cirkevnej klientely – tak ako ich detailne popisuje marketing – len so zmeneným produktom zvaným náboženstvo. Mierou úspešnosti je potom čo najviac klientov náboženských služieb v laviciach cirkevných zborov. Pre členov a priaznivcov poskytuje cirkev okrem toho aj potrebný servis v hlavných prestupových obdobiach života: pri narodení krst, pri dospievaní konfirmáciu, pri vstupe do manželstva sobáš, a nakoniec pohreb. Skutočný motív a témy

šarvátok na aréne vnútrocirkevnej politiky v koncepte bez singularnej pravdy boli vymenené zo zápasu za vec pravdy a evanjelia za zápas o vplyv, moc a pozíciu.

V radikálne pluralistickom koncepte náboženstiev je rozdiel medzi jednotlivými spôsobmi uspokojenia náboženských potrieb ľudí len vo forme. Základné náboženské atribúty sa pritom vyskytujú vo všetkých náboženských systémoch – napr. modlitba, pôst, rituály, sviatky, atď.

Na misijnú motiváciu cirkvi má zásadný vplyv koncepcia pravdy, lebo misia cirkvi žije zo singularity pravdy, ktorú má práve táto misia za účel zdieľať. Vzhľadom k misijnej motivácii cirkvi je teda odpoveď na otázku náboženského pluralizmu, ktorá znie – *je kresťanstvo epistemologicky singulárne?* – kardinálna.

Základným posolstvom postmodernej plurality je zmena filozofickej paradigmy od modernistickej či tradičnej na postmodernú. Modernistický koncept pravdy ako singularného uceleného horizontu všetkého snaženia, vedomostí a známosti bol nahradený pluralistickým konceptom právd, kde jedna pravda už nie je možná. To má za následok, že aj oddanosť pravde sa pokladá za jeden zo znakov fanatizmu.⁴ Husitské Pravda víťeží sa tak dostalo do múzea netolerancie.

Donedávna všeobecne uznávaná epistemická pozícia, zdôrazňujúca myseľ ako zrkadlo reality, bola pozitivistickej povahy. Zopakujme si, že podľa pozitivizmu sa poznanie opiera o schopnosť kognitívne vnímať nesprostredkované aspekty reality – fakty – a posudzovať vysvetľovanie týchto faktov (teórií) pomocou verejne overiteľných empirických testov. V tomto modeli bol reálny svet, ktorý sa vysvetľoval pomocou teórií. Prostriedkom na zisťovanie a vysvetľovanie faktov bolo empirické pozorovanie a overovanie zbavené predsudkov. Odborné práce sa vyznačovali neosobným slovníkom.

Pozitivismus, ktorý usporadúva fakty, však ukazuje, že fakty nikdy nie sú javy samé, ale vyskytujú sa len v určitom popise faktov. To znamená, že aby fakty mohli existovať, musí existovať slovník, ktorým ich možno popísať. Bez vopred existujúceho slovníka, ktorý si popisujúci prináša do situácie, by žiadne fakty neboli. Odkiaľ sa tento slovník berie? Popisujúci musí mať nejaký konceptuálny rámec, ktorý mu poskytne „stavebné kamene“ pre popis faktov. Stručne povedané, fakty vyrastajú z konceptuálnych rámcov. A toto tvrdí perspektivizmus, dnes prevládajúci epistemologický modus intelektuálneho života: bez konceptuálneho rámca, schémy, sa nemôže odohrávať žiadna intelektuálna činnosť. Teda pozorovanie, identifikácia, klasifikácia a vysvetľovanie prebieha v rámci konceptuálnej schémy.

Ale čo v prípade, keď sa konceptuálne schémy líšia? Konceptuálna schéma domorodého kmeňa je iná ako schéma európana. Možnosť alternatívnych a súperiacich konceptuálnych schém dláždí cestu k relativizmu. Relativizmus tvrdí, že realita je funkciou daného konceptuálneho rámca. To znamená, že o obsahu, významu pravdivosti, správnosti či rozumnosti kognitívnych, etických, náboženských presvedčení a prežitkov ako aj činnosti sa dá rozhodnúť len vo vnútri určitého konceptuálneho rámca. Podľa epistemologického relativizmu sú všetky sudy naprieč konceptuálnymi rámcami neprípustné a metodologicky nemožné. Podľa relativistov sa epistemologické princípy líšia nielen od skupiny ku skupine, ale aj od doby k dobe. Preto nie je možné posudzovať prednosti jedného voči druhému, lebo

⁴ Gunter Hole: *Fanatizmus*, Portál, Praha 1998, str. 44 a nasl.

samotné princípy vyhodnocovania by vychádzali z tej či onej schémy. Ilustrujme si to na príklade: nesmieme teda a nevieme rozhodnúť o prednostiach čarodejníctva domorodcov na ostrove XY v porovnaní liečením na Slovensku. Dôsledkom je presvedčenie, že ľudia žijúci v rôznych kultúrach žijú aj v rozdielnych svetoch. Čo je pravda pre jedných, nemusí byť pravdou pre iných, žijúcich v inom koncepte.

Relativizmus by chcel, aby sme opustili predstavu nezávislej pravdy, ktorá platí bez ohľadu na to, čo si ľudia myslia alebo cítia. Relativizmus teda ústi do separatizmu: svet sú izolované skupiny ľudí žijúce každá vo svojej konceptuálnej schéme, vo svojom svete.

Lenže relativizmus v tejto podobe sa mylí. Tak ako to ukázali viacerí⁵, k tomu, aby sme iných mohli definovať ako odlišných, je nevyhnutné, aby sme identifikovali tiež to, v čom sme si podobní. Inak povedané, rozdielnosť môže existovať len na pozadí niečoho spoločného. Potom však predstava, že niektorá konceptuálna schéma je zásadne iná než naša, a teda tieto schémy sú vzájomne neporovnateľné, je nekonzistentná: trvá na zásadnej nezhode, pričom predpokladá zásadnú zhodu.

Čo to pre nás a pre naše zvestovanie znamená? Znamená to, že si v pluralitnej spoločnosti musíme uvedomiť naše konceptuálne východiská, ktorými je naša komunikácia zaťažená. Znamená to, že náš slovník, naše významy sú odlišné. Na druhej strane však nie sú až tak odlišné, aby nebolo možné komunikovať a prekladať naše významy do iných kultúr. Pre komparatívnu religionistiku je podstatný dôsledok, že je možné a oprávnené porovnávať konkurujúce náboženské systémy, lebo konkurujúce paradigmy sa týkajú toho istého sveta – ináč by si nemohli konkurovať. Realita sveta je daná vopred a totalita jeho základných entít je pevne stanovená. Preto aj koncepcie sveta nemôžu byť úplne odlišné, ale odlišné len do istej miery. Preto epistemologický koncept nemôže byť relatívny totálne, ale len perspektívne. Obrazne povedané – náboženské mapy jednotlivých náboženstiev mapujú so svojimi špecifickými dôrazmi, so svojím špecifickým pôvodom toho istého človeka. Preto je možné aj z kresťanského pohľadu vyhodnocovať iné náboženstvá. Preto je možný verejný nárok kresťanskej singularnej pravdy.

Znamená to aj zmenu chápania vedeckej pravdy, ktorú si môže nárokovať len empiricky overiteľný a falzifikovateľný výrok – v zmysle falzifikacionalizmu Karla Poppera. Teda všetko ľudské poznanie je epistemologicky obmedzené.

c. Pluralizmus kristológií

Moderná religionistika dospela k názoru, že všetky náboženstvá sú len kultúrnymi variantmi obyčajných alebo mystických skúseností s transcendentnom. Preto nie je oprávnené jedného prostredníka, či z jedného spásneho zjavenia alebo osoby urobiť udalosť či skúsenosť vyššiu, vzhľadom na ostatné udalosti a osoby. Preto sú tu výzvy, aby sa kresťanstvo vzdalo svojej požiadavky na jedinečnosť, univerzálnosť, absolútnosť a normatívnosť zjavenia v Ježišovi Kristovi, lebo toto zjavenie je výsledkom kultúrnych a interpretačných podmienení kresťanov prvotnej cirkvi a autorov Novej zmluvy. Splnením tejto požiadavky by došlo k popreniu objektívneho zjavenia v Ježišovi Kristovi, čím by sa kresťanstvo stalo jedným z mnohých kultúrnych prejavov univerzálnej túžby ľudstva po spáse.

Odpovede na otázku, aký vzťah má mať kresťanstvo k iným náboženstvám, keď samo seba vníma ako absolútne a výlučné náboženstvo, ktoré vo svojej podstate nemôže vedľa seba

⁵ Trigg, Roger, 1973, Reason and Commitment, Cambridge University Press

uznať inú rovnocennú alternatívu, sú rôzne. Zjednodušene sa dajú zhrnúť do štyroch základných modelov:

- a. exkluzivistický – kresťanstvo je jediným nositeľom pravej hodnoty; spasenie len pre explicitne veriacich
- b. inkluzivistický – aj iné náboženstvá majú niektoré hodnoty; prístup ku spaseniu je aj cez všeobecné zjavenie Boha; Dielo PJK je ontologicky nevyhnutné k spaseniu, ale nie epistemologicky
- c. pluralistický – hodnota všetkých náboženstiev je rovnaká; spasenie je pre všetkých
- d. relativistický – „Namiesto toho, aby boli nakoniec všetci jedno, je všetkým všetko jedno“⁶

Dôsledky pre koncept a motív misie sú rôzne a závažné:

- a. Konferencia v New Delhi 1961: Keďže všetci ľudia sú spasení skrze univerzálnu zástupnú obeť Krista, misijnou úlohou kresťanov je angažovať sa za zmenu hriešnych štruktúr.
- b. Billy Graham, kongres pre svetovú evanjelizáciu Berlín 1966: „Rôzne odtiene učenia o spasení všetkých ľudí, ktoré je rozšírené medzi kresťanmi, má prispieť k tomu, aby sa misia stala bezmocnou. Ja verím, že Písmo nás učí, že ľudia, ktorí sú bez Krista, sú stratení.“

Osoba Ježiša Krista robí kresťanskú misiu jedinečnou. Preto misia nemôže existovať bez ohlasovania Krista, ukrižovaného a zmŕtvychvstalého. Strata Ježiša Krista pri kresťanskej misii znamená stratu kresťanskej misie, lebo On ju robí jedinečnou svojim vykúpením, ktoré uskutočnil a ponúka človeku. Ak pre spasenie nie je potrebný Kristus, potom je oprávnená otázka zmyslu evanjeliového príbehu.

Diskusia na tieto otázky pokračuje a v katolíckom prostredí bola významne – aspoň formálne – ovplyvnená vyhlásením Dominus Jesus z 6. 8. 2001.

d. Misia versus interreligiózný dialóg

Súčasná pluralitná situácia vytvorila aj návrh nového konceptu vzťahov medzi náboženstvami. Univerzalisti navrhujú nahradiť vzájomnú misiu náboženstiev medzináboženským dialógom, a tým zabrániť ďalším hermeneutickým vojnám. Uvedená koncepcia je prítlačivá najmä dojmom mierotvornosti a rešpektovaním kultúrnej odlišnosti. Je to návrh zmeny koncepcie pravdy spojenej so zmenou paradigmy: od misie k dialógu – ako uvádza Netland⁷.

⁶ Jeden z motívov zmeny koncepcie kresťanskej misie a jej nahradenia postojom dialógu je trauma z násilného kolonizovania nekresťanských kultúr kresťanským misijným ťažením na základe univerzality Krista.

Ale aj tu je potrebné uvedomiť si niektoré kritické rozmery. Najproblematickejšia je otázka samotného dialógu. Čo vlastne dialóg je? Je to rozhovor účastníkov, ktorí sa vzdali jedinečných nárokov svojich náboženstiev? Sú za takéhoto predpokladu účastníci dialógu autentickí reprezentanti svojho náboženstva, keď sa vzdali východiska svojej jedinečnosti?

⁶ M. C. Punta, *Priestorové plánovanie, etika a náboženstvo II*, Fakulta architektúry STU, 2002, článok D. Jauru: *Náboženstvá v dialógu*, str. 34.

⁷ *Religiöser Pluralismus und die Wahrheitsfrage*, H.A. Netland, VTR, 1999 Nürnberg

Napriek týmto a ďalším otázkam o tom, že vlastne nikto ešte dialóg nedefinoval a teda nevieme, čo dialóg v skutočnosti je, pokladáme za potrebné, aby sa zástupcovia náboženstiev stretávali a vytvárali platformu na slobodnú, nenásilnú konkurenciu náboženských ideí.

Zaiste aj kresťanská misia musí v pluralitnom kontexte rozumieť svojmu prostrediu a viesť s ním diškurz, podobne ako Ježiš so Samaritánkou (J 4) alebo Pavel v Aténach (Sk 17). Dialóg medzi presvedčeným kresťanom a príslušníkom iného náboženstva je možný len v tom zmysle, ak sa ani jeden nevzdal exkluzívnych nárokov svojho náboženstva. Pre kresťana to znamená „vydávať počet“ v zmysle 1Pt 3,15n a zároveň aj počúvať podľa Jak 1,19 vo všetkých oblastiach ľudskej skúsenosti, spolu so schopnosťou učiť sa zo skúseností iných náboženstiev (napr. celé Príslovia). Dialóg v zmysle zrieknutia sa kresťanského nároku na pravdu je nemysliteľný, lebo ten, kto dialóg z takejto pozície vedie, už nie je autentickým reprezentantom kresťanstva, lebo sa zriekol vnútorného nároku jedinečnosti kresťanskej pravdy Ježiša Krista a evanjelia. Preto sú otázky *кто vedie dialóg* (stránky dialógu) a *čo je predmetom dialógu* (napr. spoločné hľadanie pravdy = stretnutie hľadajúcich) podstatné.

Teda dialóg v zmysle hľadania modusu mierovej koexistencie a priestoru slobodnej ideologickej súťaže náboženstiev je vo svete zmietanom nábožensky motivovaným násilím veľmi potrebný.

e. Teológia náboženstiev

Vzhľadom na to, že súčasná kultúra je nábožensky pluralitná, vyvstáva otázka teologickej reflexie iných náboženstiev a vzťahu kresťanstva k iným náboženstvám. Jestvuje viacero teologických modelov náboženstiev. Z tohto výberu viacerých teológií náboženstiev v protestantizme pokladám osobne za najkonzistentnejšiu tzv. tripolárny model⁸ od luteránskeho nemeckého profesora Petra Beyerhausa, ktorý definuje nekresťanské náboženstvo ako súbor troch impulzov z troch zdrojov (troch síl): ľudskej, Božej a satanskej. Preto je aj náboženský stret nielen dialektický, ale tiež diakritický (stret mocností; stret rôznych entít). Tento model umožňuje aj holistické inkarnačné poňatie kresťanskej misie so zmenenou paradigmou, tak ako ju uvádza napr. David J. Bosch.⁹ Tripolárny model umožňuje v každom náboženstve vyhodnotiť stopy ľudskej, Božie a démonské a tieto aj samostatne skúmať a vyhodnocovať všetkými dostupnými metódami. Zároveň je aj pomôckou, ako sa vyhnúť extrémnemu zdôrazneniu niektorej stránky náboženstva, k čomu často dochádza: psycholog je v pokušení vidieť náboženstvo len ako psychologický fenomén, teológ len anatomizovať a pod.

Tento model je zároveň aj istou polemikou s maiuetickým konceptom misie (pozn. maiuetika je Sokratova metóda presvedčania partnera v dialógu či zistenia pravdy vhodným kladením otázok) podľa Rudolfa Otta, ktorá istým spôsobom redukuje konverziu len na istý súhlas s kresťanstvom vo vlastnej náboženskej tradícii bez potreby zrieknutia sa protibožských či démonských zložiek svojej kultúry. Kresťanská misia však penetruje pôvodnú kultúru novými hodnotami, a tým dochádza k jej transformácii a aj k zrieknutiu sa niektorých starých praktík, ktoré majú práve dimenziu démonskú.

Aj v auguste 2003 zverejnený dokument EKD v Nemecku je tiež veľmi zdržanlivý, čo sa týka možnosti vzťahu medzi rôznymi náboženstvami a kresťanstvom a možnosti vytvorenia tzv. svetového ethosu.¹⁰

⁸ Peter Beyerhaus, napr. v *Krise und Neuaufbruch der Weltmission*, str. 111–112, Verlag der Liebenzeller Mission, 1987, ale aj v iných dielach

⁹ David J. Bosch, *Transforming Mission – Paradigm shifts in theology of mission*, Orbis Books, Maryknoll, 1991

¹⁰ *Christlicher Glaube und nichtchristliche Religionen*, Theologische Leitlinien, EKD Hannover, August 2003

f. Mísia, ľudské práva a tolerancia

Koncepcia ľudských práv, tak ako ju uznáva OSN, je prejavom kresťanského obrazu človeka – je istou formou sekulárneho kresťanského univerzalizmu. Iné náboženské systémy nemajú takúto koncepciu obrazu človeka, a preto nie je pre ne samozrejmé chápanie ľudských slobôd tak, ako sú zafinované v základných medzinárodných dokumentoch. Z nášho pohľadu myslím najmä na právo slobodne vyznávať náboženstvo a právo slobodného šírenia myšlienok. Preto majú najmä islamské štáty problémy s dodržiavaním týchto základných ľudských práv, o. i. preto, lebo ich pokladajú za príliš kresťanské.

Dejiny kresťanskej misie majú aj svoje veľmi temné stránky, ale práve tieto sú dôvodom na pokornú misiu.

Kritici vyčítajú kresťanskej misii ničenie pôvodných kultúr kresťanstvom. Zaiste – k tomuto v dejinách kresťanstva dochádzalo. Ale pôvodným zámerom je penetrácia pôvodnej kultúry kresťanskými hodnotami a jej pozdvihnutie. Samozrejme, radikálni zástancovia kultúrneho relativizmu tvrdia, že nevedia, čo znamená pozdvihnutie tej-ktorej kultúry. Ale vieme, že keď sa vplyvom kresťanstva niektorá kultúra zbaví krutých zvykov, potom došlo k jej pozdvihnutiu – napríklad obriezky dievčat, ktorá ešte vždy pretrváva na severe a východe Afriky. Krutosť primitívnych náboženských systémov nesmieme zľahčovať. Rovnako nesmieme zabúdať, že kultúra sa môže vyvíjať aj deštruktívnym smerom a obracať sa proti človeku. Viac napr.¹¹

S misiou súvisí aj kontroverzná otázka tolerancie. Aktívne zvestovanie kresťanskej viery je výrazom netolerancie, ktorá nie je ochotná znášať inakosť nekresťanov. Problémom požiadavky tolerancie je požiadavka zrieknutia sa nároku na pravdu. Preto požiadavka tolerancie je vo svojej podstate netolerantná, lebo odmieta tolerovať nárok pravdy. Z tohto uhla pohľadu sa javí ako vhodné kresťanské riešenie problému – rozdeliť toleranciu na vecnú a osobnú, pričom vecná netolerantnosť (nárok na singularitu pravdy) nesmie prerásť do osobnej netolerancie (násilnia). Skráteno možno povedať, že tolerantné kresťanstvo si nemôže nechať vziať svoju skúsenosť s Kristom, ale túto skúsenosť nemôže ani nijakým násilím presadzovať. Viac o tolerancii v slovenčine napr. v publikácii Teologické hodnotenie tolerancie, GBÚ Bratislava, 1995 – zborník príspevkov z konferencie.

g. Misijné myslenie u Luthera

Vládne všeobecné presvedčenie, že u veľkých reformátorov nebolo evidentné misijné myslenie a presvedčenie. Že tomu tak nie je, dokazuje detailné štúdium ich spisov. Ako uvádza už nebohý luterán Paul Weber¹² vo svojej s nemeckou precíznosťou napísanej práci, v ktorej pozbieral úryvky zo všetkých Lutherových spisov (ktoré tvoria viac ako 40 000 strán), existujú nepochybné dôkazy o tom, že Luther bol človekom misie a že chcel vidieť evanjelium aj medzi nekresťanskými národmi. V prvej kapitole polemizuje s 98 autormi, ktorí tvrdili, že Luther nemal žiadne misijné myslenie, alebo že bol proti misii. Pozoruhodné pre našu dobu je, že Luther si nechal zhotoviť preklad Koránu, aby lepšie rozumel islamu a napísal aj príručku pre laikov, ako hovoriť o evanjeliu Turkom. Tieto činy by nebol nikdy urobil, keby bol proti misii. V poslednej kapitole Weber vysvetľuje, prečo nevznikla za jeho doby luteránska misijná práca, keďže bol Luther tak misijne založený.

¹¹ Paul G. Hiebert, *Anthropological Insights for Missionaries*, Baker Books, Michigan 2000

¹² Paul Weber, *Der Missionsgedanke bei Martin Luther*, Verlag für Kultur und Wissenschaft, Bonn, 1999, najmä kapitola 3 – Tematický zoznam Lutherových misijných myšlienok

3. Podnety pre misijné konanie v súčasnosti

Súčasná výzva, ktorou sú prázdne a vyprázdňujúce sa protestantské kostoly a modlitebne väčšiny protestantských cirkví, núti tieto cirkvi k novej sebareflexii. Nefunkčnosť doterajších konceptov zborového života celého európskeho protestantizmu dokazuje jeho neschopnosť relevantne osloviť väčšiu časť populácie.

Táto skutočnosť poukazuje o. i. na nefunkčnosť jednej zo základných paradigiem protestantizmu: správne učenie o Bohu zaručuje prežívanie (zažívanie) Boha. Zúžené úsilie protestantizmu o definitívny výklad, zabsolútnenie konkrétnej interpretácie navždy, sa ukazuje ako mylné. Interpretácia nemôže končiť zistením zámeru autora textu. Význam intencii je ovplyvnený vzťahom medzi vykladačom (vždy v inej dobe) a autorom. Význam textu sa teda v čase mení.

Nová situácia je výzvou pre cirkve, kde už nestačí pre miestny cirkevný zbor pozícia zbožného geta, ktoré okoloidúcich pozýva dovnútra počas evanjelizačných kampaní. Staré postoje a formy vychádzajúce z teológie, ktorá odpovedala na problémy predchádzajúcich generácií, sú tak v ostrom kontraste s výzvami dneška. Vzniká tak muzeálna subkultúra, pestujúca vlastný jazyk, ktorá sa zároveň zrieka väčších ambícií. Jedna z ďalších príčin, prečo sa cirkve dostala v európskom kontexte na vedľajšiu koľaj, bol podľa môjho názoru neúspešný pokus o jej kultúrnu fixáciu a zabsolútnenie jednej interpretácie. Kresťanstvo nie je kultúrne fixované, ale schopné svojím poslanstvom prenikať a penetrovat' rôzne kultúrne systémy. Preto je potrebná nová ekleziológia, ktorá vychádza z konceptu novozákonnej cirkvi, ktorá bola schopná akulturácie – implantovania zvesti do kultúrneho prostredia.

Preto je potrebná ekleziológia – ekleziológia otvorenej cirkvi: pravoverná cirkve je cirkve misijná a kultúrne relevantná – schopná prispôbiť sa zmenenej kultúrnej situácii novou kontextualizáciou. Tu je potrebné upozorniť na druhý zmer: kultúrnu povrchnosť. Vzťah cirkvi (jej zvesti) a na druhej strane kultúry (inými slovami vzťah kult a kultúra) musí byť nanovo premyslený a priebežne aktualizovaný. Bez dostatočnej aktualizácie tohto procesu sa cirkve stáva muzeálnou spoločnosťou, ktorá pestuje prežitú náboženskú kultúru a nanajvýš poskytuje svojim členom službu prestupových rituálov v jednotlivých životných etapách (krst, konfirmácia a pohreb).

Do krízy sa tak dostali aj základné atribúty protestantskej spirituality. Vzhľadom na to, že spiritualita je výraz, ktorý popisuje, akým spôsobom ľudia uplatňujú svoju náboženskú vieru v skutočnom živote a ako používajú svoje náboženské predstavy, je vhodné ho importovať aj do nášho protestantského slovníka. Protestantská spiritualita sa sústreďovala na premýšľanie o Bohu a na súbory náboženských predstáv, ako aj na zdokonaľovanie tohto premýšľania. Najmä pietistická vetva protestantizmu zdôrazňovala, že kresťanstvo je aj vierou výrazne etickou. To však neznamenalo zákonníctvo, pozostávajúce zo súboru pravidiel, ale skôr súbor hodnôt, ktoré sú späté s osobou Ježiša Krista. Súčasná kultúrna výzva ukazuje, že uvedené dve dimenzie spirituality nepostačujú, ale že je potrebné v našom kontexte definovať širšie dôsledky kresťanstva, a to v alternatívnom kresťanskom spôsobe života. Preto výzvou súčasnosti je premyslieť nový typ spirituality, ktorý bude relevantný postmodernej kultúre.

a. Strategické ciele misijnej práce

Z analýzy a vyššie uvedeného myšlienkového postupu vyplývajú tieto strategické ciele misijnej práce v našom kontexte:

- a. znovuoobnoviť historickú dôveryhodnosť kresťanstva aj cez inštitučné cirkvi
- b. obnoviť dôveryhodnosť osobného kresťanského svedectva
- c. budovať otvorené zbory s viacdimenzionálnym modelom života (rodina + predstavenie + domov + na emócie bohaté spoločenstvo +...) a budovať kultúrne relevantnú spiritualitu
- d. vnášať kresťanské hodnoty a kresťanské svedectvo do všetkých oblastí života spoločnosti cez členov cirkvi a ich verejnú angažovanosť
- e. budovať altruizmus v cirkvi – kresťania a ich rodiny sú ľudia, ktorí nežijú pre seba – ako signifikantná identita autentického kresťanstva
- f. misijnému poslaniu cirkvi prispôbiť vzdelávanie pracovníkov v cirkvi

Tu by som chcel zvlášť upozorniť na jednu riskantnú redukciu, ktorá znie: Misia a evanjelizácia sú primárne otázkou metódy. Zvlášť niektoré misijné spoločnosti sa natoľko špecializovali, že pri ich pristupoch je takáto redukcia evidentná; výsledok misijnej práce je zásadne určený ich používanou metódou komunikácie. Metóda komunikácie je dôležitá, ale nie rozhodujúca. Metóda síce môže ovplyvniť aj obsah, lebo vytvára prostredie, v ktorom sa komunikuje, ako to dobre vystihuje anglický slogan: *Medium is the message*. Preto, aby sme sa vyhlí extrému aj v práci nášho združenia *Ježiš pre každého*, komunikujeme kresťanstvo prostredníctvom rôznych projektov a ciest.

b. Cirkev a spoločnosť

Cirkev a kresťania sú spolu s apoštolom Pavlom dlžníkmi svetu (Rim 1,14). Aj preto máme prijať zodpovednosť voči spoločnosti: citát: „*V ,kŕči roztvorenej dlane“ sa učíme tomu, že by sme mali spolu zobrať zodpovednosť za projekt „SVET“, pretože je predmetom Božieho záujmu. Napriek postupujúcej sekularizácii a kríze inštitučného náboženstva hľadá „deregulované“ kresťanstvo nové formy vyjadrenia a postupne sa rozlieva do delty prúdov, kanálov a pramienkov. Je to tok, ktorý je životaschopný a prinášajúci množstvo nečakaných prekvapení. David Lyon, autor knihy „Jesus in Disneyland – religion in postmodern times“ formuluje otázku, aké sú budúce perspektívy kresťanstva. Je presvedčený, že východiskom je dokázať komunikovať posolstvo a symboly tak, aby obstáli aj v nových podmienkach. Samozrejme so zreteľom na to, že od pružnosti k strate vlastnej tváre nemusí byť ďaleko. Tí, ktorí sa utiahu do vlastných zákopov, zdanlivo veľa neriskujú. Uchovávajú si bezpečie „starého sveta“, ale stratia diškurz s tými, ku ktorým boli poslaní. Tí druhí zažívajú úzkosť z angažovanosti, pretože sa zúčastnia stretu nie v pozícii „ex cathedra“, ale „ako jeden hlas v konkurencii mnohých“.*“¹³

Teda ak chceme stručne zhrnúť úlohu cirkvi v spoločnosti (tzv. dekonštruktivistický prístup), cirkev má prekračovať konceptuálne schémy spoločnosti a odkrývať, kde tieto schémy samých seba klamú. Preto je potrebné dobre poznať konceptuálne schémy našej kultúry. Sebáchápanie členov cirkvi má byť prevedené do jednanja v alternatívnej schéme, ktorá presnejšie odhaľuje, kto sú jednajúci a ako jednajú. Morálny nárok na alternatívnu schému, ako aj na to, že poznáme jednajúcich lepšie ako oni poznajú samých seba, musí byť dostatočne podložený vyššou kvalitou života členov cirkvi. Takýmto spôsobom sa cirkevný zbor stáva miestom „pozitívnej deviácie“ a miestom, kde sa uskutočňuje spoločenský pokrok. Len tak je možný pozitívny vplyv menšiny na väčšinu a zdôvodnenie oprávnenosti existencie menšiny – tej, kde sa uskutočňuje prielom k novej, vyššej kvalite života. Preto zachovať a podporovať tvorivé

¹³ Dušan Jaura – prevzaté z neevidovaného článku

a rozvojové vnútorné prostredie cirkvi je veľmi dôležité. Cirkev má byť prostredím, kde sa spoločne hľadá. Pritom niet hľadania bez omylov. Toto riziko musíme vziať na vedomie. Preto trend k šablónovitosti a schopnosť „papagájovať“ vyprázdnené staré náboženské frázy je azda najväčším súčasným rizikom cirkvi. Preto ani primárnym cieľom cirkevnej disciplíny nemôže byť zachovanie kultúrnej či behoslužobnej šablóny cirkvi, ale morálneho kreditu.

Keďže agitujem za otvorený angažovaný cirkevný zbor, potom do jeho programu patrí aj cielené vytváranie príležitostí pre ľudí z okolia so snahou ponúknuť im možnosť viac sa dozvedieť o Bohu, o význame kresťanských hodnôt pre život človeka – a to sú vlastne podujatia, na ktorých sa sprístupňujú v zrozumiteľnej podobe základné kresťanské pravdy ľuďom, ktorí sú cirkvi vzdialení. Pritom tu nejde len o komunikáciu kresťanských právd, ale aj o ochotu vstúpiť s ľuďmi do vzťahu a pozvať ich, aby prešli s nami kus svojej životnej cesty.

Cirkev musí rozumieť i kultúre, v ktorej žije. Kresťania majú byť schopní kritického porozumenia životného štýlu a životného pocitu, ktorý je prezentovaný médiami. Aj reklama spravidla apeluje na niektorý z nich. Súčasný apel je charakterizovaný najmä individualizmom, hedonizmom a praktickým materializmom. Individualizmus je určený túžbou po pocite úplnej slobody (**feel free**). Je evidentný v rôznych oblastiach populárnej kultúry, najjednoduchšie sa dá pozorovať najmä vo filmoch. Jedným z dôsledkov takejto potreby slobody je, že ľudia nechcú vstupovať do záväzných vzťahov, napr. do manželstva, cirkvi, k Bohu a pod. Druhý znak – hedonizmus – je určený výzvou *cít sa dobre* (**feel good**). Praktický materializmus je vyjadrený túžbou po materiálnej istote a bezpečí (**feel safe**). Kresťanská odpoveď spočíva v spoznaní čiastkovej oprávnenosti týchto postojov a na druhej strane v spoznaní ich neúplnosti. Sú výzvou pre našu apologetiku.¹⁴

Je preto dôležité vedieť aj o myšlienkovom a kultúrnom zložení občanov a poslucháčstva v kostoloch a hľadať biblicky relevantné odpovede na ich otázky, ktoré si so sebou na behoslužby prinášajú. Tieto otázky však musíme, samozrejme, vopred poznať, preto je potrebné pozorne sledovať analýzu myslenia našej spoločnosti. Kto a akí sú Slováci? S akými myšlienkami, otázkami a motívmi prichádzajú do kostolných lavíc a na behoslužby? Bez primeraných odpovedí na tieto otázky môže byť kázanie len táraním a magickým zaklínaním sa o účinku Slova v zmysle *ex opere operato*.¹⁵

c. Obraz cirkvi na verejnosti

Evangelium zvestujeme slovom i skutkom. Oboje sa deje na verejnosti – ľudia v okolí a médiá šíria obraz o cirkvi. Každý človek vstupuje do určitej situácie s istými predpokladmi. Sú to očakávania, spomienky a presvedčenia, túžby a kultúrne predsudky. Všetky tieto predpoklady vopred určujú, ako sa daný človek bude správať a do akej miery je pre neho spoločenstvo cirkevného zboru prítiažlivé. Tieto interpretatívne predpoklady sa dajú nazvať aj marketingovým pojmom imidž zboru či cirkvi. Všetky verejné vystúpenia a prejavy členov cirkvi budujú (alebo ničia) tento komplex obrazu o cirkvi či cirkevnom zbere. Tento imidž potom významne ovplyvňuje prítiažlivosť zboru. Je preto potrebné venovať mu primeranú pozornosť.

Je teda dôležitá odpoveď na otázku: Ako vníma svetské okolie tvoj zbor? Pozrite, ako sa milujú! Je tvoj zbor taký, že stojí za to sa k nemu pripojiť? Mnoho zborov je takých, že nestojí za to stať sa ich členmi. Nemajú záujem o človeka a o jeho problémy – veď na kresťana sa nepatrí, aby mal problémy a žiadal pomoc pri ich riešení. Zodpovednosť za obraz cirkvi a zboru v našom prostredí nenesú novinári, ale my sami. Naším prístupom či nečinnosťou ho významne ovplyvňujeme. Treba si uvedomiť aj význam lokálnych médií – kedy naposledy pozitívne písali o vašom zbere?

¹⁴ W. D. Romanowski, *Pop Culture Wars - Religion & the Role of Entertainment in American Life*, IVP IL 1996

¹⁵ Graig M. Gay: *The Way of the World - Why It's Tempting to Live As If God Doesn't Exist*, Vancouver, 1998

d. Vnútorný život zboru

Zbory sú miestom, kde sa odohráva duchovný život a miestom, kde sa interpretuje a kontextualizuje Písmo. Niektorými prehnatými dôrazmi môže dôjsť k jeho deformitám.

Mnohé protestantské cirkevné zbory sa stali náboženským klubom či cirkvičkou, zakrivenou do seba. Extrémne poňatá zásada „Drž to, čo máš!“ vedie do záhuby, lebo sa sústreďuje len na svoje vlastné prežitie. Cirkev sa tak stáva egoistickým náboženským spolkom, ktorý je sústredený najmä na zaistenie svojej prevádzky. Introvertný zbor býva najväčšou prekážkou pre porozumenie evanjelia, diskredituje evanjelium a tak sa stáva vlastne herézou napriek formálnej pravovernosti vo svojej denominácii.

Ďalšou formou deformácie – pokušením najmä menších zborov – je túžba po tom, aby bol cirkevný zbor ako jedna rodina. Táto túžba nie je nesprávna, lenže ako sa tam má cítiť nový človek? Exkluzívna spoločnosť vyvolených a povolanych je len ďalšou formou náboženského egoizmu.

Život cirkvi ako muzeálnej spoločnosti je formou existencie najmä niektorých tradičných protestantských zborov, ktoré žijú v presvedčení: Veď toto fungovalo pred sto rokmi, tak musí aj teraz! Lenže to nefunguje. Kostol i bohoslužby sa sústreďujú len na naplnenie potreby poskytnutia pocitu bezpečia, stálosti a nemennosti v silne sa meniacom svete, ktorý vnímajú najmä starší ľudia ako ohrozenie.

Niektoré zbory – najmä charizmatické – sa sústreďujú na nedeľné kultúrne predstavenie. Nedokážu však konkurovať podujatiam, ponúkaným v sekulárnom svete. Dobre pripravené nedeľné divadlo, kde hrajú herci, čo majú všetko nacvičené – len tu nie je miesto pre spontaneitu.

Myslíme si, že zborový život nemá byť extrémny, ale priestorom, kde sa v miestne a tradične primeranej rovnováhe vyskytujú všetky vyššie uvedené dôrazy. V zborovom živote má byť rovnováha príležitostí verejných, ako aj osobných. Život zboru má vytvárať zážitok komunity – zdieľaného života. Cirkev má nasledovať model Kristovej inkarnácie. Zbory majú byť modelom ľudského spoločenstva, ktoré je pod milostivým vedením Kristovej vlády. Preto tu misia a evanjelizácia nemôže byť verbovačkou nových členov.

Na záver by som pre zborový život navrhol aj niektoré taktické kroky, ktoré sú, podľa môjho názoru, v našom kontexte prioritné:

1. Budovať, podporovať, ale najmä žiť autentickú vieru. Nie šedé cirkevné myši, ktoré neprežívajú životodarný vzťah ku Kristovi.
2. Individuálny prístup k ľuďom - Židom Žid, Grékom Grék. Základom kresťanskej misie a evanjelizácie je zdieľanie vzťahu, nie nábor. Zbor je miestom vzťahov medzi kresťanmi a miestom zážitku Boha.
3. Holistický prístup. Život na zemi je zložitejší ako privátna „vierička“. Ježiš prišiel na svet, aby slepí videli, chromí chodili. Angažovanosť kresťanov vo všetkých oblastiach života spoločnosti a vnášanie kresťanských hodnôt do týchto oblastí.
4. Budovanie otvorených zborov a otvorených rodín.

Záver

Dejiny ľudstva i Biblia sú pokračujúcim príbehom, ktorý si rozprávame a ktorý žijeme, nie súborom faktov či informácií. Príbehy rozprávame už svojím jednaním a príbehy neprestávame rozprávať ani potom – príbehy o jednaní, ktoré sme uskutočnili. Dnešná kultúra komunikuje a absorbuje svetonázor cez médiami predkladané príbehy. Nás kresťanov zaujal Ježišov príbeh natoľko, že sa stal aj našim príbehom. Ježišov príbeh má silu sám v sebe – v príbehu prázdneho hrobu vidíme Boha. Preto nemôžeme z úcty k druhým ľuďom urobiť nič lepšie a krajšie, ako verejne zdieľať tento náš príbeh a pozývať iných, aby ho žili s nami.

Ondrej Garaj